

Kolektiv iz Goričan: Boris Kuhar, Vera Sever, Pavla Zalokar, Pavla Štrukelj, Ivan Šprajc.
Foto: S. Kolar, Ljubljana, 1987

Jugoslovanski predsednik Tito na obisku pri Pavli Štrukelj v Goričanah.
Fotografijo hrani Boris Kuhar

PAVLA ŠTRUKELJ – VEČNA MLADENKA

Brskam po spominih, dogodki ostajajo, letnice izginjajo, imena so pozabljena. Za brskanje po starih revijah in časnikih ni časa in ne volje, malo si pomagam z internetom. Iščem Štrukelj Pavlo, našo Pavlico iz Štrukljeve vasi tam nekje na Blokah. Šestdeset let sva že kolega etnografa ali etnologa. Spoznal sem jo kot študentko v seminarju pri prof. Zupaniču. To je bil ženski seminar, spominjam se, da smo bili samo trije fantje: Tone Cevc, Jernej Šuštaršič in še eden fejš fant, ki je pozneje ušel pred množico vseh teh postavnih bodočih etnologinj v lemenat in sem ga ponovno srečal kot kaplana v Metliki. Vse drugo je bil ženski svet: dve Pavli, Jaja, Dušica, Dalmatinka Seka, Milka, Marička ... Za izpite smo se največkrat učili pri Šuštaršiču v vrtni uti za Dramo, včasih tudi pri Seki doma. Punce so imele vse mogoče nujne novice, ki so si jih morale izmenjati med učenjem. Navadno kot edini moški sem jih največkrat nič kaj prijazno opozarjal, kaj obravnavamo in da bo čez dva dni izpit. Spominjam se, da so pri prof. Bogu Grafenauerju vse punce opravile izpit iz prve roke, sam, ki sem se največ učil, pa sem se moral pri profesorju ponovno zglasiti čez en teden. Kolobarjenje in Marija Terezija sta me pokopala, in to je bil moj edini izpit na ljubljanski univerzi, ki sem ga moral ponavljati. Pri vseh teh grehah je sodelovala tudi Pavla Štrukelj. Ko sem kot ravnatelj konec leta 1962 prišel v Etnografski muzej, sva s Pavlo, ki je v muzeju skrbela tudi za zbirke neevropskih kultur, imela največ dela s prevzemom Skuškovce azijske zbirke in z njeno postavitvijo na gradu Goričane. Tako je Pavla prevzela skrb tudi za to postojanko takrat že Slovenskega etnografskega muzeja. Pri delu sva izredno dobro sodelovala. Sam sem v Goričanah organiziral in se dogovarjal za vse odmevne razstave neevropskih kultur, Pavla jih je uresničevala in postavljala. Pozneje se je Skuškovi pridružila še bogata Beblerjeva razstava, po njej še Petkovškova zbirka in vsako leto še po nekaj zelo odmevnih razstav iz neevropskih dežel: El Dorado, zlato iz Kolumbije (40.000 obiskovalcev), Umetnost Aboriginov – staroselcev Avstralije, Kitajsko novo leto, Ljud-

ska umetnost Ekvadorja, Umetnost Aztekov, Ljudska umetnost Mehike, Ciper – otok Venere in še kakšnih 50 razstav, odmevnih predavanj in muzejskih večerov. Pri skoraj vseh je bila Pavla Štrukelj podpisana kot avtorica strokovne postavitve za razstave ter kot avtorica in prevajalka besedil za kataloge.

S Pavlo sva nekajkrat potovala po Afriki: bila sva v Keniji in leta 1963 v Senegal. Tega potovanja se še najbolj spominjam. Po ogledu prvega festivala afriške umetnosti v Dakarju sva se odločila, da se bova skušala prebiti do najskrivnostnejšega plemena v tem delu Afrike, do kraljestva Diola ob reki Kasamansi, na robu pragozda, na jugu Senegala. To je bila prava avantura. Z afriškim taksijem sva se odpeljala na jug, nato z ladjo do Gambije in spet z afriškimi taksiji in avtobusi do cilja, vasi Osui, ki je bila sedež kraljestva. Tu je bilo posebno doživetje srečanje s kraljem Sibakujanom, ki je imel kar pet žena in kopico otrok. S kraljem sva se po nekaj skupnih steklenicah viskija spoprijateljila. Moral sem mu obljubiti, da bom za ženo vzel njegovo devetletno hčer, najbolj prijazno med vsemi njegovimi otroki, od mene pa je zahteval, da mu odstopim Pavlo. Imenoval bi jo za kraljico. Pavla je bila med tem pri velikem čarovniku Lambalu in ni vedela za dogovore. Ko je prišel čas odhoda, je kralj zahteval, da vzamem s seboj njegovo hčer in da Pavla ostane pri njem. Ker je vse izgledalo zelo resno, sva s Pavlo skočila na prvi kamion, ki je iz pragozda vozil les in se, ne da bi se poslovila od kralja, naskrivaj odpeljala do Zigenšoja, nazaj v civilizacijo. Tako naša Pavla ni postala kraljica, jaz pa sem ostal brez kraljične.

Pavla Štrukelj je bila uspešna in dejavna tudi na več področjih slovenske etnologije. Že v Orlovih raziskovalnih ekipah je največkrat raziskovala kar več področij. Spominjam se njenih odličnih zapisov s terena 19 – Loška dolina. Njeni zapisi segajo na področje šeg, verovanja, prehrane, lova, čebelarstva in prevoznitstva, saj je bilo to pomembna dejavnost Loške doline. Kako natančno je zapisovala furmane, ki so tovorili les na železniško postajo na Rakeku, nazaj grede pa vozili najrazličnejšo robo za

* Dr. Boris Kuhar, dr. etnologije, publicist, upokojeni ravnatelj SEM. 1290 Grosuplje, Preska 24, E-naslov: kuhar.boris@siol.net

Med otroki kralja Sibakujana.
Fotogrami iz filma Borisa Kuharja Senegal, Pleme Diola, 1963

Pavla Štrukelj skrbno zapisuje pripoved ene od kraljevih hčera.
Fotogrami iz filma Borisa Kuharja Senegal, Pleme Diola, 1963

trgovine in gostilne v Loški dolini. Furmani so bili zelo žejni, pa tudi iznajdljivi in z vsemi žavbami namazani in so v sode z drobnim svedcem izvrtali luknjice, da je v podloženo posodico kapljalo slastno vince. Nato so luknjice zabili s klinčkom in dobro zamazali, zamašek soda pa je ostal brezhiben. Vse to je po pripovedovanjih starih furmanov naše Pavla verno zapisala.

Pavlo je še zlasti zanimalo vraževerje, zato je že ob začetku njegova ravnateljavanja nastala zelo odmevna razstava Vraževerje na Slovenskem, s katero je muzej obudil do takrat malo raziskano etnološko področje. Ob razstavi smo zbrali in uredili veliko še neznanih podatkov, tudi tistih, razmetanih po starih listinah, knjigah in časnikih, v arhivih, muzejih in zasebnih zbirkah. Ob pripravi razstave smo zbrali veliko dragocenega gradiva, listin in predmetov, brez katerih bi težko postavili sedanjo stalno razstavo v SEM. Levji delež pri naši prvi razstavi Vraževerje na Slovenskem je nosila prav Pavla. Tako je bilo pozneje tudi pri večini razstav na gradu Goričane. Največja preokupacija Pavle Štrukelj pa so gotovo bili in so še danes Romi. Zanje se je odločila ne samo iz znanstvenih nagibov, temveč, da bi jim tudi pomagala do lepšega življenja, kot je sama zapisala v svoji imenitni knjigi

Romi na Slovenskem. V tej se je tudi ovekovečila v romski noši. Čedna mlada »ciganka« je bila ta naša Pavla. Iz nje je nastala priznana romologinja, ki so jo in jo še vedno vabijo na seminarje in okrogle mize povsod, kjer pri nas razpravljajo o Romih. Prepričan sem, da bodo drugi kolegi bolj natančno in dokumentirano osvetlili še druge plati dela Pavle Štrukelj, številne njene fotografije in za stroko danes še kako zanimive terenske zapise in zapisane razprave. Menim, da je ob zdajšnjem jubileju že čas, da ovrednotimo vse njeno delo, malo pa iz nepoznavanja. Sam sem Pavlo kot kolegico in sodelavko v muzeju vedno cenil in ji pri njenem delu stal ob strani. Tu in tam sva se tudi sporekla, imela različna mnenja ali pa je Pavla trmoglavila pri kakšni razstavi ali razpravi. Na koncu sva oba popustila. Pavli, mravljici pri delu v Goričanah in Slovenskem etnografskem muzeju sem še danes za to hvaležen, in vesel sem, da sva ostala dobra prijatelja. Upam, da se bova ob sobotah še srečevala na ljubljanskem živilskem trgu, kamor Pavla še vedno hodi po solato. Prepričan sem, da bo še dolgo, in ji to tudi želim.